

Reactie op de consultatie Wet plan van aanpak witwassen

14 januari 2020

De mate waarin de georganiseerde criminaliteit zich in Nederland heeft weten te vestigen en het afgelopen decennium is gegroeid en verhard is zeer zorgelijk. Het vormt een serieuze bedreiging van de rechtsstaat, onze economie en de veiligheid van burgers, bestuurders en ondernemers in ons land. Het witwassen en herinvesteren van miljarden crimineel geld ondermijnt onze maatschappij, economie en reputatie als land.

VNO-NCW en MKB-Nederland steunen de inzet van het kabinet om georganiseerde criminaliteit en het witwassen van crimineel verkregen gelden tegen te gaan. Wij hebben recent een aanbod gedaan aan het kabinet om ondermijnende criminaliteit via verdergaande publiek-private samenwerking tegen te gaan.¹ Daarvoor moeten we de gehele criminele bedrijfsketen aanpakken, zeker niet alleen aan het einde van die keten bij het witwassen van het criminele geld. Tegelijk vinden we met het kabinet dat ook rond witwassen versterking van de aanpak nodig is, bijvoorbeeld door het uitwisselen van informatie te vergemakkelijken. Positief is dat het kabinet met dit wetsvoorstel een eerste stapje zet in het mogelijk maken van meer informatie-uitwisseling, specifiek rond ongebruikelijke transacties. Echter, het verbieden van cash transacties boven de 3.000 euro is naar onze mening niet effectief en heeft bovendien schadelijke neveneffecten voor economie en maatschappij. Daarnaast hebben we vraagtekens bij de uitvoerbaarheid van de extra verplichting voor bijvoorbeeld makelaars en notarissen om na te gaan of andere bedrijven aan een client dienstverlening hebben verleend of geweigerd. Hieronder gaan we nader op deze punten in.

Bevoegdheden voor informatie-uitwisseling verder verbreden

Positief is dat instellingen met deze wet onder voorwaarden informatie rond ongebruikelijke transacties beter met elkaar kunnen delen. Dat is nog lang niet voldoende om een goede vuist te kunnen maken tegen criminaliteit. Een bredere en intensievere aanpak is nodig die veel meer gericht is op 3V's: voorkomen, vertragen en verstoren. Ook de in wetgeving reeds benoemde private "poortwachters" kunnen daar een rol in spelen, maar zij krijgen nog niet de informatie die zij nodig hebben om criminelen van niet-criminele aankopen, betalingen of diensten te kunnen onderscheiden.

Wij baseren dat op de vele signalen van publieke én private partijen die in de praktijk ondermijning trachten tegen. De grondslag voor het delen van informatie zal daarom verbreedt moeten worden, niet alleen voor wwft-instellingen maar ook andere bedrijven, ook voor andere informatie dan die nodig is voor het melden van ongebruikelijke transacties, en ook voor het uitwisselen van informatie tussen overheid en bedrijfsleven.

---

¹ Criminaliteit: De onderwereld is al goed georganiseerd. Nu de bovenwereld nog. Oktober 2019, VNO-NCW en MKB-Nederland

Zoals ook de Memorie van Toelichting bij dit wetsvoorstel bevestigt, is het binnen de grenzen van de AVG (artikel 9 lid 2) mogelijk om daarvoor in de nationale wetgeving een grondslag op te nemen, mits dit noodzakelijk is om redenen van zwaarwegend algemeen belang. Wij verzoeken u op grond hiervan die ruimte te geven aan alle partijen die behoefte hebben aan het verwerken van betreffende persoonsgegevens, en dat nodig hebben om witwassen, ondermijning en fraude tegen te gaan, vanzelfsprekend met in acht neming van alle daarvoor bestaande regels, uitgezonderd de toestemming van de AP vooraf.

Het maximeren van cash betalingen is schijnoplossing met nadelige neveneffecten

Het maximeren van cash betalingen in Nederland is slechts een schijnoplossing. Wanneer we criminaliteit vóór in de keten beter tegengaan, komen criminelen minder toe aan witwassen, want dan zijn er minder opbrengsten. Wanneer de verdiensten er eenmaal zijn, zullen deze op de een of andere manier toch hun weg vinden. Bovendien kunnen criminelen relatief eenvoudig op andere manieren contant geld witwassen of inzetten, bijvoorbeeld door het om te zetten naar virtuele valuta's of in het buitenland te gebruiken.

Dit is niet alleen onze opvatting. Ook experts die het kabinet adviseren over het beleid om witwassen tegen te gaan zien cash betalingen niet als een risico. Het kabinet heeft begin 2018 het National Risk Assessment Witwassen van het WODC naar de Tweede Kamer gestuurd. Doel van dit onderzoek is te komen tot risicogericht beleid tegen witwassen. Op basis van de kennis van experts en relevante instellingen zijn de dreigingen voor Nederland geïnterpreteerd. De 10 grootste witwasrisico's zijn hieruit naar voren gekomen, waaronder 3 witwaskanalen en 7 witwasmethoden, waaronder het witwassen via internationale handelstransacties, offshore vennootschappen en virtuele valuta. Cash betalingen die het kabinet wil verbieden komen niet voor in de top10 risico's. Het gebruik van contant geld wordt wel als risico benoemd, maar daarbij wordt als grootste risico gezien het verplaatsen van contant geld van of naar Nederland, al dan niet via "ondergronds bankieren".

Het lijkt ons beter dat het kabinet eerst de 10 grootste witwasrisico's uit de NRA aanpakt, alvorens te beginnen aan kleinere risico's. Bovendien verbaast het ons zeer dat het kabinet niet afgaat op de adviezen van witwasexperts, en de verrichte onderzoeken. Ook is onduidelijk op wel onderzoek de aangekondigde maatregelen dan wel gebaseerd zijn. Het lijkt eerder symboolwetgeving als uiting van politieke onmacht, dan een maatregel gebaseerd op een doordachte en risicogerichte aanpak van witwassen.

Naast de ineffectiviteit van de maatregel, zijn er substantiële nadelige neveneffecten voor een aantal sectoren wanneer het verbod wordt ingevoerd. Ons valt op dat deze niet in kaart zijn gebracht door het kabinet. Wij hebben hier veel vragen bij:

- Nederland is een handelsland en 34% van ons inkomen en 30% van onze banen danken we aan internationale handel. In veel landen buiten de EU, denk aan Zuid-Amerika, Afrika en Azië, is het bancaire systeem veel minder ontwikkeld, waardoor bancaire betalingen soms nauwelijks mogelijk zijn. Dit speelt bijvoorbeeld voor bedrijven die agrarische producten of gebruikte vrachtauto's en wegenbouwmachines exporteren. Ook rembourszendingen (betaling van een zending direct bij aflevering) komen nog regelmatig voor in de logistieke sector, en een maximum hierop belemmert het zakendoen. Wij willen graag in overleg, samen met de betreffende branches, om te voorkomen dat straks legitieme handel praktisch onmogelijk gemaakt wordt en/of verplaatst naar landen als Duitsland waar cash betalingen op geen enkele wijze belemmerd worden.
- Ook nationale sectoren als de detailhandel en horeca worden door deze maatregel getroffen. Meer dan 40% van de betalingen in deze sectoren zijn nog altijd contant. En het bedrag van 3.000 euro is relatief laag en bovendien willekeurig gekozen. Nederland ontvangt elk jaar meer bezoekers (zowel toerisme als zakelijk) uit het buitenland, die vaak met cash willen betalen omdat elektronische betaalmiddelen daar nog minder gebruikt worden. Zeker in grensstreken kunnen zij relatief eenvoudig uitwijken naar Duitsland, waar deze betalingen gewoon mogelijk zijn. Ook hierover gaan we graag in overleg, met de betreffende sectoren, om te komen tot maatwerkoplossingen die ook werkbaar zijn en de "goeden" niet onnodig treffen.
- In landen als België staat het verbod en de relatief lage grens van 3.000 euro ter discussie. Uit mediaberichten blijkt dat de Belgische overheid overweegt om het maximum voor cash betalingen op te trekken naar 7500 euro.² Waarom gaat het kabinet niet eerst met belangrijke handelspartners als België en Duitsland in gesprek om te komen tot een gezamenlijke en geharmoniseerde aanpak in Noord-West Europa? Daarmee kunnen nadelige grenseffecten voorkomen worden.
- De mogelijkheid om met contant geld te kunnen betalen wordt door veel EU-landen gezien als een fundamentele vrijheid die niet disproportioneel beperkt moet worden. Dit is ook de reden dat de Europese Commissie (na uitgebreid onderzoek naar mogelijke beperkingen op contante betalingen) heeft besloten om geen nadere wetgeving op dit vlak voor te stellen. In hoeverre heeft het kabinet deze fundamentele vrijheid afgewogen? En in hoeverre is de Autoriteit Persoonsgegevens gevraagd naar de invloed van het verbod op de privacy van burgers die straks de facto geen anonieme betalingen meer kunnen doen boven 3.000 euro?
- Het verbod op cash betalingen leidt ertoe dat partijen afhankelijker worden van het girale betalingssysteem. Zijn betalingen in cash boven 3.000 euro straks nog wel toegestaan als het elektronische betalingsverkeer is uitgevallen? Of komen betreffende transacties dan helemaal stil te staan?

---

² <https://financieel.infonu.nl/geld/124757-contant-betalen-in-belgie-regels-voor-cash-aankopen.html>

Tot slot zou het kabinet moeten kijken naar alternatieve maatregelen, bijvoorbeeld door bij shoppers die met contant geld luxe goederen aankopen vanaf een bepaald bedrag de bewijslast om te draaien, als het gaat om “onverklaarbaar vermogen”. Of door het 500 euro biljet ongeldig te maken en hierover in Europees verband afspraken te maken: er is nog 250 mld euro cash in omloop in alleen 500 euro biljetten, die veelal door criminelen gebruikt worden.

Extra verplichting klantonderzoek lijkt niet goed uitvoerbaar

In de MvT schrijft u dat het nieuwe artikel 9a Wwft de verplichting bevat voor Wwft-instellingen om bij een verscherpt cliëntenonderzoek te onderzoeken of de cliënt eerder heeft verzocht om dienstverlening bij een instelling uit dezelfde categorie. En dat de instelling dan navraag moet doen bij die instelling en informeren of hierbij integriteitsrisico's zijn gebleken. In de memorie wordt niet aangegeven hoe je als instelling te weten komt bij welke andere instelling je opdrachtgever eerder heeft aangeklopt. Uit paragraaf 2.2.1 blijkt weliswaar dat men “alleen” navraag hoeft te doen bij dezelfde categorie wwft-instellingen, maar ook dat lijkt bepaald geen eenvoudige. Of wordt met ‘onderzoek’ bedoeld het simpelweg aan je client vragen. Graag zien we dit verduidelijkt worden.

En als er een voorganger bekend is, lijkt deze slechts gegevens te mogen delen als deze (paragraaf 2.2.1) ‘daadwerkelijk integriteitsrisico's’ heeft geconstateerd. Wat wordt daar onder verstaan? Tevens wordt vermeld dat de Wwft instelling een gegevensbeschermingseffectbeoordeling dient op te stellen en de Autoriteit Persoonsgegevens dient te raadplegen omdat men bij het uitwisselen bijzondere (namelijk strafrechtelijke) persoonsgegevens verwerkt. De indruk ontstaat dat de administratieve lastendruk flink verzwaard dreigt te worden in plaats verminderd. Kunt u dit toelichten?

MKB-toets en overleg met sectoren

Tot slot constateren we dat er geen mkb-toets is uitgevoerd, terwijl de impact op ondernemers uit vele diverse sectoren groot kan zijn. Er zal ten minste een mkb-toets uitgevoerd moeten worden, om te bezien wat de impact van de voorstellen is op ondernemers. Daarnaast zou in overleg met betreffende sectoren tot meer maatwerk oplossingen gekomen kunnen worden, die recht doet aan de specifieke zorgen en knelpunten.